

Klima- og miljødepartementet

Deres ref

Vår ref

Dato

2019/26351-KANO

21.01.2020

Innspill på nytt globalt rammeverk for naturen under konvensjonen for biologisk mangfold

Vi takker for invitasjon til innspillsmøte om nytt globalt rammeverk for naturen under konvensjonen om biologisk mangfold. Fra Universitetet i Bergen stilte professor Vigdis Vandvik. Vandvik er professor i økologi ved UiB, leder for bioCEED senter for fremragende utdanning, hovedforfatter i IPBES-ECA-rapporten, koordinerende hovedforfatter i IPBES-IAS, styremedlem og ekspert i arbeid med fremmede arter for Artsdatabanken, medlem i ekspertrådet for økologisk tilstand, og nestleder i hovedkomiteen i Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM).

I sin presentasjon i møtet fokuserte Vandvik på følgende:

- De store globale kunnskapssyntesene, inkludert de siste rapportene fra Naturpanelet¹ og Klimapanelet², levner liten tvil om at de menneskeskapte klimaendringene og tapet av natur og naturgoder er et *stort, felles, globalt problem*. Denne problematikken ble ytterligere illustrert i forrige uke, da World Economic Forum presenterte sitt årlige trusselbilde for verdensøkonomien – og for første gang var alle de fem mest presserende og sannsynlige tuslende relatert til miljøødeleggelser³, med tap av biologisk mangfold som den tredje mest alvorlige og den fjerde mest sannsynlige trusselen, sammen med flere klimarelaterte trusler og naturkatastrofer. Alle disse rapportene peker på naturen, altså biodiversiteten og økosystemene, sin spesielle status som grunnlag for liv, samfunn, helse, sunn økonomi og et levelig klima. Det å ivareta naturen er altså ikke noe vi bør velge bort i økonomiens eller klimaets tjeneste. *Naturen er selve grunnlaget for liv, helse, og samfunn.*
- Selv om problemet er globalt, må *løsningene være tilpasset regionale, nasjonale, og lokale forhold*. Dette henger sammen med at både naturen og ikke minst menneskenes levevis og samfunn er lokalt tilpassede systemer. Plante- og dyreliv varierer mellom ulike regioner, klimaforhold og naturmiljøer, og det gjør også økosystemenes funksjoner, naturgodene og

¹Naturpanelets globale rapport om biodiversitet og økosystemtjenester <https://ipbes.net/global-assessment-report-biodiversity-ecosystem-services>

² Klimapanelets spesialrapport om 1.5 graders oppvarming <https://www.ipcc.ch/sr15/>

³ World Economic Forum Global Risk Report 2020 http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf

menneskelige levesett og samfunn. Denne variasjonen har igjen ført til at vi i dag må forholde oss til ulike miljøproblemer i ulike regioner. Dette illustreres tydelig gjennom de regionale naturpanelrapportene, eksemplifisert gjennom rapporten for Europa og Sentral-Asia⁴, som dokumenterer noe av denne regionale og sub-regionale variasjonen: Befolkningens klima- og miljøfotavtrykk er for eksempel høyere i Sentral-Europa enn i Nord-Europa, og trusselbildet varierer også mellom naturtyper, slik at for eksempel elver og ferskvann trues aller mest av forurensing og arealbruksendringer mens fjellnatur og tundra trues av klimaendringer. Fremmede arter er generelt sett en større trussel i Vest- og Sentral-Europa enn i Øst-Europa og Sentral-Asia. *Når både naturforhold, samfunn og miljøproblemer varierer mellom regioner og natursystemer så må også løsningene og kriteriene og måleparametrene tilpasses og bygge på denne variasjonen.*

- Mot dette bakteppet har vi noen råd og innspill til *Norges posisjoner i CBD-prosessen*, og spesielt til hvordan kunnskapsmiljøene kan engasjeres og nyttiggjøres i prosessen fram mot, og i implementeringen av, post-2020-agendaen:
 1. Ambisiøse mål er viktig, og bra, men det er avgjørende at disse blir *konkrete og målbare opp mot gitte og relevante kriterier* (SMARTe mål; D. 2030 Action Targets punkt a og b). og at *mål, tiltak, og oppfølging* er tilpasset lokale systemer og forhold, både når det gjelder naturgrunnlag, sårbarhet, og samfunn.

Med internasjonalt sett svært gode biodiversitetsdata⁵, som er profesjonelt forvaltet og kurert⁶ og med nye moderne systemet for naturovervåking og naturregnskap i emning⁷, har *Norge her en unik mulighet til å spille en rolle som et foregangsland og en rollemodell i å definere SMARTe mål, tiltak, og oppfølging tilpasset lokale og regionale naturverdier og samfunnsbehov.*

2. For at dette skal fungere i praksis er vi avhengig av god rapportering, noe som krever objektive naturdata, og fagkunnskap til å designe måleparametere, og til å samle inn, tolke og rapportere data. *Faglig uavhengig kunnskapssammenstilling og rapportering følger opp idealene fra Klimapanelets og Naturpanelets arbeid.*

⁴ Naturpanelets regionale rapport om biodiversitet i Europa og Sentral-Asia <https://ipbes.net/assessment-reports/eca>

⁵ Mye takket være godt arbeid fra Artsdatabanken og Universitetsmuseene, samt de frivillige organisasjonene, er Norge i særklasse når det gjelder biodiversitetsdata i GBIF. <https://www.gbif.no/about/>

⁶ Artsdatabankens datainfrastruktur, og metoder for risikovurdering av fremmede arter og truede arter og natur er ledende og høyt respektert internasjonalt <https://www.artsdatabanken.no/>

⁷ Ideene om overordnede indikatorer for økologisk tilstand utviklet gjennom Naturindeks for Norge <https://www.naturindeks.no/> utvikles videre gjennom et mer helhetlig og teoretisk fundert fagsystem for økologisk tilstand https://www.regjeringen.no/contentassets/7c4be071791f439b83fa035c03cdfc82/fagsystem-for-fastsetting-av-god-okologisk-tilstand_2017.pdf som nå er i uttestingsfase, blant annet gjennom pilotprosjektet i Trøndelag <https://brage.nina.no/nina-xmliui/handle/11250/2599977>. Dette systemet gir svært lovende resultater og applikasjoner som vil kunne kombineres med pågående og ny overvåking, både på bakken (e.g., Arealnøytral Overvåking, overvåking av fremmede arter, mm.) og gjennom fjernmåling, og gode naturkunnskapssystemer (Natur i Norge, økologisk grunnkart) til løpende overvåking og rapportering av økologisk tilstand med svært god oppløsning. Systemet publiseres nå i rapporter og vitenskapelige artikler, innovativ datainfrastruktur er i emning (Living Norway: <https://livingnorway.no/>) og EU og FN viser allerede interesse for disse norske modellene.

3. Gode mekanismer for å sikre *implementeringen av agendaen er nøkkelen til effektiv og etterprøvbar handling, og disse mekanismene må bygges inn i redskaper og verktøy (D. 2030 Action Targets punkt c)*. Dette er også viktig inn mot agendaens punkt G. *Responsibility and transparency*. Her har Norge, og norske fagmiljøer gode erfaringer fra Naturpanelet og Klimapanelet, men også fra nasjonale aktører og prosesser som Artsdatabanken og ikke minst Vitenskapskomiteen for Mat og miljø⁸. *Disse erfaringene med ansvar, rolleavklaring og transparens bør tas i bruk og bygges videre på i Norges oppfølging og rapportering inn mot post-2020-agendaen, og vi bør også ha ambisjoner om å bidra til metodeutvikling internasjonalt.*
 4. Vi vil spesielt nevne agendaens punkt G. *Responsibility and transparency* som et område Norge bør ha ambisjoner om å bidra til å styrke. I en virkelighet der falske nyheter får stadig større gjennomslag er det å kjempe for *et felles omforent fakta- og kunnskapsgrunnlag* noe av det viktigste vi kan gjøre for demokratiet og menneskerettighetene. Her har *Norge lange tradisjoner og sterke interesser*. Akkurat nå spiller disse tradisjonene på lag med trender i samfunnet mot en mer åpen vitenskap. Samtidig gir nettopp disse tradisjonene, i samspill med særegne nasjonale styrker når det gjelder fakta og kunnskapsgrunnlag inn mot nettopp post 2020-agendaen (se punktene ovenfor og spesielt fotnote 7) både muligheter og ansvar når det gjelder å styrke post 2020-agendaen og legge til rette for at en bærekraftig samfunnsutvikling skal lykkes.
 5. Et nøkkelpunkt i post-2020-agendaen er *alminneliggjøring eller mainstreaming* - at naturen og naturbaserte løsninger må sees på som selve grunnlaget for samfunnsutviklingen, og ikke som en konkurrerende særinteresse. Dette har direkte konsekvenser for utvikling av lovverk, forvaltning, og naturregnskap (*D. 2030 Action Targets punkt c*). Landskapene understøtter både natur og samfunn og er grunnleggende multifunksjonelle, og det vil alltid være avveininger som må gjøres. Problemer som materialiserer seg på global skala, oppstår på grunn av handlinger og beslutninger som gjøres lokalt og regionalt. Derfor må løsningene også materialisere seg på lokal og regional skala, og implementeres i lokale og regionale organer og prosesser. Dessverre er det slik i den norske arealpolitikken i dag, at hvert enkelt naturinngrep behandles isolert. Dette må vi bevege oss bort fra og i retning av en helhetlig arealforvaltning.
- I Norge har nettopp arealpolitikken spesielt store muligheter til å vekke befolkningens interesse og engasjement, og dermed kunne virke inn mot agendaens mål H. *outreach, awareness and uptake*. Vindmøller, hytter, veier, byer, og villmark engasjerer, og folk forstår at vi må gjøre de riktige valgene. Gjennom å *knytte arealpolitikken opp mot post 2020-agendaen* har Norge en unik mulighet til å skape nasjonalt engasjement om disse viktige problemstillingene i en kritisk tid for Norge og kloden.
6. Utdanning, interesser, og folkeopplysning er uunnværlige for agendaens F. *enabling conditions*. Mange norske høyere utdanningsinstitusjoner, deriblant Universitetet i Bergen, bidrar nå inn mot bærekraftmålene, og vi ønsker å bidra inn mot post-2020-

⁸ Vitenskapskomiteen for mat og miljø foretar uavhengige risikovurderinger og andre kunnskapssynteser for den norske mat- og miljøforvaltningen <https://vkm.no/2.1fc96f7a15aa40b071a2c30.html>

agendaen. Ved UiB har vårt senter for fremragende utdanning bioCEED⁹ gått i bresjen for å utvikle spesielle tverrfaglige kurs inn mot bærekraftmålene. Vi oppfordrer Departementet til å ta oss i bruk og kommunisere med oss om hvordan *agendaen kan alminneliggjøres også inn i utdanningene.*

7. De vitenskapelige fagmiljøene bidrar allerede i betydelig grad inn mot post-2020 agendaen. Norske forskere deltar i Naturpanelet og Klimapanelets arbeid med å sammenstille et samlet globalt kunnskapsgrunnlag for agendaen, både for det biologiske mangfoldet generelt, og innenfor viktige temaområder som klima, arealbruksendringer og fremmede arter. Det er viktig at vårt bidrag engasjerer på tvers av fagmiljøene fra naturvitere til humsam-fagene. Nasjonalt deltar forskersamfunnet i innsamling av data og kunnskap om natur og samfunn. Vi lager også kunnskapssystemer og datasystemer, og kan utvikle, teste, og implementere indikatorer og overvåkningssystemer. Samtidig utdanner vi morgendagens eksperter og samfunnsborgere. Til sammen utgjør dette støtte for agendaen og en kunnskapsbasert samfunnsutvikling mer generelt. *Vi ønsker at Departementet tar UHR-sektoren med på råd og tar vår kompetanse, våre nettverk, våre forsker og våre utdanninger i bruk i utviklingen av post 2020-agendaen!*

Vennlig hilsen

Helge K. Dahle
dekan

Elisabeth M. Lysebo
fakultetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi
Universitetsdirektørens kontor
Institutt for biovitenskap

⁹ bioCEED senter for fremragende biologi utdanning jobber med å styrke kvalitet og relevans i biologiutdanningene gjennom å styrke koblingene mellom faglig teori, faglige og overførbare ferdigheter, og praksis i forskning og samfunn. Biologi er et nøkkelfag når det gjelder bærekraftig matproduksjon, naturbaserte løsninger, og selvsagt bevaring av biologisk mangfold, økosystemer og naturgoder. Bærekraftsmålene og post-2020-agendaen er derfor viktige og naturlige gjennomgående tema i våre utdanninger, og våre studenter vil bli sentrale bidragsyttere og spille viktige roller i utviklingen av fremtidens samfunn <https://bioceed.w.uib.no/>